

Sygn. akt I ACa 727/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Magdalena Pankowiec
Sędziowie	:	SSA Elżbieta Bieńkowska SSA Elżbieta Borowska (spr.)
Protokolant	:	Urszula Westfal

po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **C. S.**

przeciwko **Spółdzielni Mieszkaniowej w O.**

o ustalenie

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 28 maja 2015 r. sygn. akt I C 114/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powódki 135 złotych powiększone o stawkę podatku VAT tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

(...)

UZASADNIENIE

C. S. wystąpiła przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej w O. z pozwem o stwierdzenie nieważności uchwały nr (...) z dnia 26 września 2012 r. Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej w O. w sprawie zatwierdzenia aneksu nr (...) do uchwały nr (...) z dnia 21 lutego 2012 r. Rady Nadzorczej w sprawie opłat na pokrycie kosztów działalności Spółdzielni Mieszkaniowej w O., domagała się także zasądzenia na jej rzecz kosztów udzielonej z urzędu, a nieopłaconej pomocy prawnej.

Spółdzielnia Mieszkaniowa w O. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 28 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w Suwałkach stwierdził, że uchwała Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej w O. z dnia 26 września 2012 r. nr (...) w sprawie zatwierdzenia aneksu nr (...) do uchwały nr (...) z dnia 21 lutego 2012 r. Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej w O. w sprawie opłat na pokrycie kosztów działalności tej Spółdzielni jest nieważna (pkt. I) i zasądził od pozwanej na rzecz Kancelarii Radcy Prawnego W. M. w S. kwotę 221,40 zł (wraz z podatkiem VAT w kwocie 41,40 zł) tytułem wynagrodzenia za reprezentowanie powódki z urzędu (pkt. II), nakazał również pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Suwałkach kwotę 200 zł tytułem opłaty od pozwu, od której powódka była zwolniona (pkt. III).

Z bezspornych ustaleń tego Sądu wynika, że powódka jest członkiem Spółdzielni Mieszkaniowej w O. i przysługuje jej prawo odrębnej własności lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...) położonego przy ul. (...). Zasady rozliczania kosztów zużycia ciepła w budynkach Spółdzielni określa Regulamin zatwierdzony przez Radę Nadzorczą Spółdzielni Mieszkaniowej w O. uchwałą nr (...) z dnia 2 lutego 2007 r. Wynika z niego, że w przypadku budynku położonego przy ul. (...) w O. całkowite koszty zużycia ciepła na centralne ogrzewanie oblicza się na podstawie wskazań licznika ciepła zainstalowanego w budynku oraz mocy zamówionej dla tego budynku, ustalając średnioroczny koszt centralnego ogrzewania na 1 m⁽⁽²⁾⁾ powierzchni użytkowej budynku. Regulamin ten przewiduje także, że dla lokali, w których nie dokonano wymiany urządzeń grzewczych następuje zwiększenie średniorocznego kosztu centralnego ogrzewania 1 m⁽⁽²⁾⁾ lokalu o współczynnik zwiększenia zainstalowanej mocy urządzeń grzewczych według opracowania „Obliczenie przekroczenia mocy cieplnej grzejników w budynku mieszkalnym wielorodzinnym ul. (...)”.

Jak następnie ustalił Sąd, w budynku położonym przy ul. (...) w O. usytuowanych jest 21 lokali mieszkalnych. Celem zmniejszenia strat ciepła, właściciele 12 lokali zdecydowali się na wymianę grzejników na członowe aluminiowe, zaś właściciele pozostałych 9 lokali (w tym powódka) wymiany takiej nie dokonali. Nie dokonano również wymiany grzejników na członowe aluminiowe w pomieszczeniach przeznaczonych do korzystania przez wszystkich właścicieli lokali tj. na 3 klatkach schodowych, w 2 suszarniach i pralni.

Po dokonaniu wymiany grzejników przez właścicieli 12 lokali, Spółdzielnia Mieszkaniowa w O. zleciła projektantowi o specjalności instalacyjnej w zakresie sieci, instalacji i urządzeń cieplnych, wentylacyjnych, gazowych, wodociągowych i kanalizacyjnych sporządzenie ekspertyzy określającej przekroczenie mocy cieplnej grzejników w lokalach mieszkalnych, w których wymiana grzejników nie nastąpiła. Ekspertyza ta wykazała, że w badanych lokalach przekroczenie zainstalowanej mocy grzejników oscyluje w granicach od 8% do 67%, przy czym przekroczenie na poziomie 67% dotyczy lokalu powódki. W związku z powyższym Rada Nadzorcza Spółdzielni Mieszkaniowej w O., powołując się na § 88 ust. 1 pkt 1 statutu, podjęła uchwałę nr (...) z dnia 26 września 2012 r., w której zatwierdziła Aneks nr (...) do uchwały nr (...) z dnia 21 lutego 2012 r. Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej w O. w sprawie opłat za pokrycie kosztów działalności Spółdzielni Mieszkaniowej (...). Aneks ten wprowadzał nowe zasady rozliczania kosztów zużycia energii cieplnej w budynku mieszkalnym położonym w O. przy ul. (...). Jako stawkę bazową, obowiązującą właścicieli 12 lokali, w których wymieniono grzejniki, w aneksie tym przyjęto kwotę 2,32 zł za 1 m² powierzchni użytkowej. Znacznie wyższe stawki za 1 m² powierzchni użytkowej przewidziano dla pozostałych 9 lokali, przy czym dla lokalu stanowiącego własność powódki (nr 15) przewidziano stawkę w wysokości 5,56 zł za 1 m² powierzchni użytkowej. Stawki te były podstawą do naliczania opłat za centralne ogrzewanie nie tylko w stosunku do poszczególnych lokali, ale również w stosunku do pomieszczeń budynku przeznaczonych do wspólnego korzystania (tj. klatek schodowych, pralni i suszarni), a jedynym elementem różnicującym ich wysokość było przekroczenie mocy cieplnej grzejników w lokalach mieszkalnych, w których nie dokonano wymiany grzejników (określone w ekspertyzie).

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd I instancji doszedł do wniosku, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie zaznaczył, że uchwały organów spółdzielni wywołujące skutki cywilnoprawne, podlegają przepisom kodeksu cywilnego jako czynności prawne i nie mogą naruszać przepisów bezwzględnie obowiązujących. Ocena ich

skuteczności dokonywana jest na gruncie art. 58 k.c. Wadliwe uchwały rady nadzorczej spółdzielni, dotyczące innych kwestii niż wykluczenie albo wykreślenie członka ze spółdzielni, mogą być zaskarżane wyłącznie w drodze powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.).

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko powódki co do nieważności uchwały nr (...) z dnia 26 września 2012 r. z uwagi na jej sprzeczność z art. 45a ust. 9 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - prawo energetyczne. Wskazał, iż z przepisu tego wynika, że wybrana metoda rozliczania całkowitych kosztów zakupu ciepła powinna uwzględniać współczynniki wyrównawcze zużycia ciepła na ogrzewanie, wynikające z położenia lokalu w bryle budynku i jest to norma imperatywna, bezwzględnie obowiązująca. Tymczasem z dokumentów przedłożonych przez stronę pozwaną wynika, że jedynym elementem różnicującym (tj. współczynnikiem wyrównawczym) stawki opłat z tytułu centralnego ogrzewania w przyjętej metodzie rozliczania całkowitych kosztów zakupu ciepła jest przekroczenie mocy cieplnej grzejników w lokalach mieszkalnych, w których nie dokonano wymiany grzejników, określone w ekspertyzie sporządzonej na zlecenie Spółdzielni. Powyższe zdaniem Sądu sprawia, że kwestionowana uchwała jest sprzeczna z art. 45a ust. 9 prawa energetycznego, a co za tym idzie nieważna (art. 58 § 1 k.c.).

Odnosząc się do zarzutu sprzeczności tej uchwały z zasadami współżycia społecznego, Sąd I instancji wskazał, że czynność prawna może być uznana za sprzeczną z tymi zasadami, jeśli w wyniku jej dokonania powstanie uprawnienie lub obowiązek, którego wykonanie nie będzie akceptowalne z punktu widzenia reguł etycznych. W ocenie Sądu zakwestionowana przez powódkę uchwała spowodowała po jej stronie powstanie takiego właśnie nieakceptowalnego z punktu widzenia zasad współżycia społecznego obowiązku. O ile bowiem - z uwagi na niedokonanie przez nią wymiany grzejników o przekroczonej mocy cieplnej na nowe (aluminiowe, zmniejszające zużycia ciepła) – za usprawiedliwione można by uznać podwyższenie stawki opłat za centralne ogrzewanie w odniesieniu do powierzchni użytkowej jej lokalu, o tyle bezzasadnym – zdaniem Sądu - jest zastosowanie wobec niej podwyższonej stawki także w odniesieniu do części wspólnych budynku takich jak: klatki schodowe, suszarnie czy pralnia. W ocenie Sądu Okręgowego w równym stopniu obciążenie to winno obarczać także właścicieli lokali, w których wymiana grzejników nastąpiła. Tymczasem w świetle zapisów zaskarżonej uchwały, właściciele ci ponosić mieli znacznie niższą stawkę opłat za centralne ogrzewanie nie tylko w odniesieniu do powierzchni użytkowej swych lokali, ale także w odniesieniu do części wspólnych budynku. Takie rozwiązanie, zdaniem Sądu, jest nieuczciwe i krzywdzące dla właścicieli lokali, w których nie dokonano wymiany grzejników, a w konsekwencji - sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Mając to na względzie Sąd I instancji orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 58 §1 i 2 k.c.

O kosztach procesu rozstrzygnął zaś w oparciu o art. 98 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 2 w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Natomiast o brakującej części kosztów sądowych postanowił na zasadzie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniosła pozwana zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

- 1) naruszenie art. 45 a ust. 9 prawa energetycznego poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że zaskarżona uchwała Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej w O. nr (...) z dnia 26 września 2012 r. jest nieważna ponieważ przyjęty w niej sposób rozliczenia kosztów zużycia ciepła nie uwzględnia współczynników korygujących wynikających z położenia lokalu w bryle budynku, w sytuacji gdy metoda rozliczania zakupu ciepła w budynku wielolokalowym (a tym samym i współczynniki korygujące) przyjęte zostały przez pozwaną w Regulaminie; uznanie także, że przyjęta przez pozwaną metoda rozliczania zużycia ciepła (metoda uproszczona wg kryterium powierzchni) wymaga uwzględnienia współczynników korygujących wynikających z położenia lokalu w bryle budynku,
- 2) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu, że zaskarżona uchwała jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego,

3) sprzeczność ustaleń Sądu z zebrany materiał dowodowy poprzez przyjęcie, że zaskarżona uchwała wprowadza zmiany w metodzie rozliczania zużycia całkowitych kosztów ciepła, gdy tymczasem wprowadza ona zmiany w wysokości stawek w związku z przyjętą inną uchwałą Rady Nadzorczej - zmianą metody rozliczania ciepła w Regulaminie rozliczania kosztów zużycia ciepła na potrzeby centralnego ogrzewania i podgrzania wody w Spółdzielni Mieszkaniowej w O..

W oparciu o tak sformułowane zarzuty wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, a także zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne Sądu I instancji, jako że znajdują one oparcie w zebrany w sprawie materiał dowodowy. Za trafną uznaje także dokonaną przez ten Sąd ocenę prawną powództwa jako zasadnego.

W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że powódka domagała się stwierdzenia nieważności uchwały nr (...) z dnia 26 września 2012 r. Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej w O. w sprawie zatwierdzenia Aneksu nr (...) do Uchwały nr (...) z dnia 21 lutego 2012 r. w sprawie opłat na pokrycie kosztów działalności tej Spółdzielni, wskazując, że jest ona sprzeczna z przepisami prawa energetycznego i zasadami współżycia społecznego. Jakkolwiek zaskarżona uchwała formalnie jedynie zatwierdza aneks do uchwały w sprawie opłat na pokrycie kosztów działalności Spółdzielni, to nie powinno ulegać wątpliwości, że badanie jej zgodności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa nie może odbywać się w oderwaniu od treści Regulaminu, do którego aneks się odwołuje. W razie bowiem stwierdzenia, że określone zapisy Regulaminu są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa (tak jak w sprawie niniejszej), zapisów tych nie można wówczas traktować jako wiążących i wydawać w oparciu o nie uchwał, czy też aneksów.

Z punktu widzenia powódki będącej użytkownikiem indywidualnego lokalu, szczególnie istotne znaczenie ma niewątpliwie treść art. 45 a ust. 8 prawa energetycznego, zgodnie z którym koszty zakupu ciepła rozlicza się w części dotyczącej ogrzewania, stosując metody wykorzystujące dla lokali mieszkalnych i użytkowych wskazania ciepłomierzy, wskazania urządzeń wskaźnikowych niebędących przyrządami pomiarowymi w rozumieniu przepisów metrologicznych (wprowadzonych do obrotu na zasadach i w trybie określonym w przepisach o systemie oceny zgodności) albo powierzchnię lub kubaturę tych lokali. Natomiast dla części wspólnych budynku wielolokalowego: powierzchnię lub kubaturę tych części odpowiednio w proporcji do powierzchni lub kubatury zajmowanych lokali. Powyższe oznacza, że ustawodawca ograniczył właścicielowi lub zarządcy budynku wielolokalowego katalog metod (charakter enumeratywny), jakie może on zastosować w celu rozliczenia ciepła dostarczonego do budynku na indywidualnych użytkowników lokali. Wybór konkretnej metody nie powinien przy tym pomijać zaleceń ustawodawcy zawartych w treści art. 45 a ust. 9 prawa energetycznego. Jakkolwiek przepis ten wskazuje na osiągnięcie celu w postaci stymulowania zachowań energooszczędnych, to jednocześnie nakłada obowiązek uwzględnienia takich okoliczności jak: położenie lokalu i sposób jego eksploatacji wynikający z odrębnych przepisów.

W sprawie niniejszej - wbrew stanowisku skarżącej - z zapisu 2.1. Regulaminu jasno wynika, że uproszczony charakter rozliczania kosztów centralnego ogrzewania nie dotyczy budynku przy ul. (...) w O.. Dla tego budynku całkowite koszty zużycia ciepła na centralne ogrzewanie rozlicza się bowiem na podstawie wskazań licznika ciepła zainstalowanego w budynku, oraz mocy zamówionej dla tego budynku (2.3.1). Przyjęta metoda stanowi jedną spośród metod wymienionych w art. 45 a ust. 8 prawa energetycznego, jednakże - o czym była wyżej mowa - winna ona także uwzględniać ustawowo przewidziane współczynniki wyrównawcze zużycia ciepła.

W punkcie 2.3.3. Regulaminu rozliczania kosztów zużycia ciepła przyjęto zaś, że dla lokali, w których nie dokonano wymiany urządzeń grzewczych, zwiększeniu ulega średnioroczny koszt centralnego ogrzewania $1m^{(2)}$ powierzchni

lokalu o współczynnik zwiększenia zainstalowanej mocy urządzeń grzewczych, określonej w opracowaniu „Obliczenie przekroczenia mocy cieplnej grzejników w budynku mieszkalnym wielorodzinnym ul. (...)”. Tymczasem zgodnie z treścią art. 45 a ust. 9 prawa energetycznego - właściciel lub zarządca budynku wielolokalowego dokonuje wyboru metody rozliczania całkowitych kosztów zakupu ciepła na poszczególne lokale mieszkalne i użytkowe w tym budynku, tak aby wybrana metoda, uwzględniając współczynniki wyrównawcze zużycia ciepła na ogrzewanie, wynikające z położenia lokalu w bryle budynku przy jednoczesnym zachowaniu prawidłowych warunków eksploatacji budynku określonych w odrębnych przepisach, stymulowała energooszczędne zachowania oraz zapewniała ustalanie opłat, o których mowa w ust. 4, w sposób odpowiadający zużyciu ciepła na ogrzewanie i przygotowanie ciepłej wody użytkowej. Z przepisu tego jasno zatem wynika, że współczynniki wyrównawcze (korygujące) zużycia ciepła na ogrzewanie powinny wynikać z położenia danego lokalu w bryle budynku. Współczynniki te są częścią metody rozliczania kosztów centralnego ogrzewania i mają za zadanie korygowanie kosztów zmiennych ogrzewania. Wskazany przepis ma charakter bezwzględnie obowiązujący i w sposób jednoznaczny wskazuje jakie kryterium może być brane pod uwagę przy rozliczaniu kosztów zużycia ciepła. Tym ustawowym kryterium jest położenie lokalu w bryle budynku. Pozwana Spółdzielnia - w stosunku do 9 lokali, w których nie wymieniono grzejników - jako kryterium zwiększające średnioroczny koszt centralnego ogrzewania 1 m⁽²⁾ powierzchni lokalu, obrała natomiast współczynnik zwiększenia zainstalowanej mocy urządzeń grzewczych według „Obliczeń przekroczenia mocy cieplnej grzejników”. Nie kwestionując słuszności pobudek jakimi kierowała się Spółdzielnia wprowadzając takie zapisy (wymuszenie zachowań energooszczędnych mieszkańców budynku (...) przy ul. (...)), jednocześnie podkreślić należy, że obrane przez nią kryterium jest sprzeczne ze wskazanym przepisem prawa energetycznego. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lutego 2013 r., II CSK 347/12, wskazał, iż z art. 45 a ust. 9 prawa energetycznego wynika obowiązek właściciela lub zarządcy budynku dokonania wyboru jednej z metod rozliczania kosztów zakupu ciepła, określonych w art. 45a ust. 8 prawa energetycznego, wyłącznie za pomocą kryteriów ustawowych określonych w art. 45 a ust. 9 prawa energetycznego.

Skoro zatem stosowne zapisy Regulaminu są sprzeczne z art. 45a ust. 9 prawa energetycznego, to wbrew argumentacji skarżącej - za sprzeczną z tym przepisem należy także uznać zaskarżoną uchwałę Rady Nadzorczej, która zatwierdza aneks do uchwały odnoszącej się do przyjętej w Regulaminie metody rozliczania kosztów zużycia ciepła. Stąd też, Sąd I instancji słusznie uznał, że uchwała nr (...) z dnia 26 września 2012 r. jest nieważna w świetle art. 58 § 1 k.c.

Sąd Okręgowy trafnie także przyjął, że kwestionowana uchwała jest nieważna również z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Zobowiązuje ona bowiem właścicieli 9 lokali, którzy nie zgodzili się na wymianę grzejników do uiszczania wyższej stawki opłat za części wspólne budynku - klatki schodowe, suszarnie i pralnię. W sprawie niniejszej poza sporem pozostawało zaś, że części wspólne nie były objęte modernizacją ogrzewania. W związku z tym zobowiązanie powódki do ponoszenia wyższych opłat za części wspólne budynku nadal wyposażone w grzejniki starego typu, w dodatku w takiej samej wysokości jak – stosownie do ustalonego wskaźnika podwyższenia - wyliczono dla jej lokalu (5,56 zł na 1m² powierzchni użytkowej), jest krzywdzące i sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Tym bardziej, że właściciele 12 lokali, w których dokonano wymiany grzejników zobligowani zostali do uiszczania znacznie niższej stawki za części wspólne budynku (2,32 zł na 1m² powierzchni użytkowej).

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego postanowił zaś na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. oraz w oparciu o § 10 ust. 1 pkt. 1 w zw. z § 5 w zw. z art. 12 ust. 1 pkt. 2, a także w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

(...)